

## Cap a la 'policialització' del sistema penitenciari espanyol

---

IÑAKI RIVERA :: 08/11/2021

que pot significar l'equiparació dels funcionaris de presons als agents de policia anunciada ara fa dues setmanes pel ministre de l'Interior espanyol

El director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona, Iñaki Rivera, fa un repàs a tot el que pot significar l'equiparació dels funcionaris de presons als agents de policia anunciada ara fa dues setmanes pel ministre de l'Interior espanyol, Fernando Grande-Marlaska

Fa dues setmanes ens assabentàvem, per mitjà d'una notícia publicada a la premsa, que el ministre de l'Interior Fernando Grande-Marlaska anunciava una reforma de la llei de cossos i forces de seguretat de l'Estat espanyol durant la celebració d'unes jornades de treball amb directors de centres penitenciaris a la ciutat de Conca. Entre altres qüestions, el màxim responsable del sistema penitenciari espanyol anunciava una modificació de l'estatut dels funcionaris de presons que suposaria la seva equiparació a agents de policia, així com la creació d'un altre cos de funcionaris destinat al control dels penats en situació de llibertat condicional.

A l'espera de conèixer els detalls finals d'aquesta proposta de reforma, aquest anunci ens suscita algunes reflexions i preocupacions importants que exposem a continuació, amb la finalitat de contribuir a l'imprescindible debat que aquesta qüestió mereix.

### **Un govern que acull les demandes de l'extrema dreta.**

En primer lloc, crida l'atenció que l'actual govern espanyol pugui ser sensible a les reivindicacions que en el mateix sentit s'han expressat des dels sectors més "durs" del penitenciarisme actual a l'Estat espanyol, així com des dels partits polítics que els donen cobertura. Fa temps que l'associació de treballadors penitenciaris denominada [Tu abandono me puede matar](#) exigeix l'aplicació d'una mesura semblant, una demanda que des del principi ha obtingut el suport del Partit Popular, Ciudadanos i Vox.

Davant aquest front ideològic en la manera d'entendre el funcionament de les presons, cal preguntar-se què succeeix ara perquè l'actual govern se sumi a aquestes demandes. I, sobretot, què suposaria a la pràctica una equiparació dels funcionaris penitenciaris amb els agents de policia.

### **Trencament total amb l'estatut dels funcionaris de presons.**

Trencar la tradició de mantenir un funcionariat penitenciari civil suposa, en primer lloc, la fallida d'una de les manifestacions més importants de la reforma penitenciària de 1979, estrenada amb la llavors llei orgànica general penitenciària. Dos mesos abans de l'aprovació d'aquella llei, en ple procés de reforma penitenciària, ja s'havia aprovat el reial decret

2298/1979, del 20 de juliol, sobre naturalesa i dret d'associació dels funcionaris d'Institucions Penitenciàries, que establia en el seu primer article que “els funcionaris pertanyents als diferents cossos al servei de l'Administració Penitenciària tindran amb caràcter general de funcionaris civils de l'Estat espanyol, no sent considerats com a personal armat”.

### **Els promotors de la reforma penitenciària de 1979 van destacar, enfront de la tradició franquista, el gran salt democràtic que representava la creació d'un cos de caràcter civil per gestionar els centres penitenciaris**

Els promotors d'aquella reforma van destacar, enfront de la tradició franquista dels anys anteriors, el gran salt democràtic que representava la creació d'un cos de caràcter civil per gestionar els centres penitenciaris. Per tant, la creació d'una policia penitenciària trencaria per primer cop, des de l'aprovació d'aquesta reforma, una tradició ja consolidada.

Així mateix, aquesta “*policialització*” dels cossos civils de funcionaris penitenciaris, la missió constitucional i legal dels quals ha d'estar orientada per criteris tractamentals i no de règim ni ordre públic, ni tampoc de cap noció policial ni securitària, s'allunyaria clarament d'unes preteses finalitats resocialitzadores de les penes privatives de llibertat.

### **Els drets fonamentals de les persones preses**

El règim penitenciari estableix un sistema disciplinari que ja posseeix gravíssimes deficiències legals en l'actualitat. Un bon exemple d'això és que la llei penitenciària de 1979 només regula les sancions, i ha deixat per al reglament la regulació de les faltes (en clar menyspreu del principi de legalitat). A aquesta deficiència (que denunciem des de fa dècades, però que s'ha normalitzat en la pràctica), es pot sumar ara el gravíssim perill que un acte per exemple de desobediència d'un pres a les ordres de funcionaris de presons, o que aquests li imputin un acte de violència contra ells, pugui, a més de ser castigat per la via administrativa citada, ser perseguit penalment com un delictes d'atemptat contra agent de l'autoritat. Aquest fet es traduiria, en conseqüència, amb penes més greus cap a la població penitenciària i un perill per als drets fonamentals dels presos que no compleixin les normes dels centres.

L'aprovació de la reforma de llei implicaria, per tant, una arma molt poderosa de govern de la penalitat carcerària. Aquest fet atemptaria directament contra el principi conegut com *ne bis in idem* (o prohibició de la doble punició per la comissió d'un mateix acte). I no és que sigui el primer cop que es vulnera aquest dret, però es podria agreujar notablement de prosperar la reforma anunciada, suposant una greu vulneració de les garanties individuals de les persones privades de llibertat.

### **L'afectació al conjunt del sistema penitenciari**

Més enllà del que ja s'ha comentat anteriorment, des del que fa al mateix sistema

penitenciari, aquesta reforma allunyaria les presons de tota pretensió rehabilitadora, la qual s'abandona per a l'adopció d'un paradigma d'ordre i seguretat, entesos tots dos en un sentit policial, amb l'argument explícit, a més, "d'atorgar una major protecció penal als funcionaris de presons", segons ha explicat el mateix ministre seguint la línia de l'abans assenyalat a propòsit de Vox, el Partit Popular i l'associació Tu abandono me puede matar.

**Convé recordar i ser conscients del cada vegada major allunyament de la reforma penitenciària de 1979, que en el seu moment ja va tenir molts indicadors d'una progressiva deriva cap a la policialització del sistema penitenciari**

Des del [nostre prisma](#), el que s'hauria de fer amb el cos de funcionaris de presons és el que han assenyalat des de fa temps importants organismes internacionals. El mateix Comitè per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa (CPT), entre altres, han assenyalat precisament l'exigència al Govern espanyol i a les seves autoritats d'enviar als cossos de funcionaris encarregats de la custòdia de detinguts el missatge "inequívoc" de no tolerar la violència institucional, i la necessitat de formar-los en el dret nacional i internacional en respecte als drets humans. Tot el contrari, en conseqüència, del full de ruta que s'acaba d'anunciar des del govern de l'Estat.

Per a acabar, i com a reflexió final i oberta, convé recordar i ser conscients del cada vegada major allunyament de la reforma penitenciària de 1979, que en el seu moment ja va tenir molts indicadors d'una progressiva deriva cap a la policialització del sistema penitenciari. En efecte, una de les seves fites regressives en aquesta direcció va ser "la sortida" del sistema penitenciari espanyol de l'àmbit del Ministeri de Justícia per a situar a les presons, als funcionaris i a les persones preses, sota l'òrbita del Ministeri de l'Interior (convertint a Espanya en una *rara avis* del context internacional, ja que els sistemes penitenciaris estan controlats pels Ministeris de Justícia i no d'Interior). Des de fa anys hem alertat que aquesta deriva havia de ser corregida per a evitar una "policialització" del sistema penitenciari. No sols això no es va fer, sinó que sembla que ara s'aprofundeix en aquesta direcció regimental, punitivista i de caràcter policial que, de la mà de les reivindicacions dels sectors situats més a la dreta de l'espectre polític, pot conduir al sistema penitenciari cap a on mai hauria d'haver-se orientat si realment s'espera d'ell un fi rehabilitador, tal com indica la mateixa Constitució.

<https://directa.cat/cap-a-la-policialitzacio-del-sistema-penitenciari-espanyol/>

---

<https://ppcc.lahaine.org/cap-a-la-policialitzacio-del>